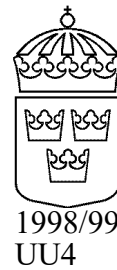

Utrikesutskottets betänkande

1998/99:UU4

Sveriges tillträde till Förenta Nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar samt till konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppmminor) samt om deras förstöring

Sammanfattning

Utrikesutskottet tillstyrker i detta betänkande regeringens förslag om Sveriges tillträde till Förenta Nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (prop. 1997/98:174) och till konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppmminor) samt om deras förstöring (Ottawakonventionen; prop. 1997/98:175). Vidare tillstyrks regeringens förslag om att vissa delar av Ottawakonventionen provisoriskt skall tillämpas i avvaktan på konventionens ikraftträdande. Motionsförslag med innebörden att Sverige skall verka för att konventionernas räckvidd i olika avseenden skall utvidgas avstyrks. Utskottet avstyrker också motionsyrkanden om att all vapenexport till Indien och Pakistan skall stoppas, medan ett yrkande om att Sverige skall verka för att Israel inte skall inleda kärnsprängningar besvaras med att så redan sker.

I ett lagförslag, baserat på ett yttrande från justitieutskottet, och på några övriga punkter föreslår utrikesutskottet vissa ändringar av teknisk natur i de förslag till följdlagstiftning som regeringen lägger fram. De motionsyrkanden som avser lagstiftningsfrågor avstyrks.

Fyra reservationer, samtliga gemensamma för Vänsterpartiet och Miljöpartiet, samt två särskilda yttranden finns fogade till betänkandet.

Propositionerna¹

I proposition 1997/98:174 Sveriges tillträde till Förenta Nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar yrkar regeringen (Utrikesdepartementet)

1. att riksdagen godkänner Sveriges tillträde till Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar [yrkande 1],

¹ Utskottet har gjort en löpande numrering av propositionsyrkandena (angiven efter texten till varje yrkande) vilken används vid återopande i resten av betänkandet.

2. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om inspektioner i Sverige enligt Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar [yrkande 2],
3. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken [yrkande 3],
4. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet [yrkande 4] samt
5. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall [yrkande 5].

I proposition 1997/98:175 Sveriges tillträde till konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring yrkar regeringen (Utrikesdepartementet) att riksdagen *dels* godkänner

1. Sveriges tillträde till konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring (avsnitt 5) [yrkande 6] samt
2. att Sverige vid ratifikation av konventionen avger en deklaration i enlighet med konventionens artikel 18 om att Sverige provisoriskt tillämpar artikel 1.1 i avvaktan på konventionens ikraftträdande (avsnitt 5) [yrkande 7],

dels antar regeringens förslag till

1. lag om inspektioner enligt konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring [yrkande 8],
2. lag om ändring i brottsbalken [yrkande 9],
3. lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall [yrkande 10].

Lagförslagen, som granskats av Lagrådet, har fogats till betänkandet som bilagorna 1 (vad avser förslagen i prop. 1997/98:174) och 2 (vad avser förslagen i prop. 1997/98:175).

Motionerna

1997/98:U66 av Eva Zetterberg m.fl. (v, mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att man för att ge eftertryck på sin protest mot de indiska och pakistanska kärnvapenproven även stoppar all vapenexport till dessa länder, dvs. även s.k. följdleveranser,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska regeringen i FN och andra internationella sammanhang agerar för att staten Israel inte skall inleda kärnsprängningar,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det i propositionen Sveriges tillträde till Förenta Nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar även bör föreslås ett förbud mot subkritiska prov.

1997/98:U67 av Bodil Francke Ohlsson m.fl. (mp, v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige skall verka för en ändring i konventionen i enlighet med vad som anförts under rubriken Fordonsminor,

2. att riksdagen beslutar om sådan ändring i brottsbalken att rekvisitet ”väsentligt” utgår,

3. att riksdagen beslutar om sådan ändring i brottsbalken att olovlig befattning med minor även straffbeläggs på försöks-, förberedelse- och stämpningsstadiet.

Utskottet

Ärendets beredning

Utskottet har vid sin beredning av propositionerna 1997/98:174 och 1997/98:175 jämte tillhörande motioner berett justitieutskottet tillfälle att yttra sig över de delar av ärendena som faller inom detta utskotts beredningsområde. Justitieutskottet har med anledning härav inkommit med yttrandet 1998/99:JuU1y Fullständigt förbud mot kärnsprängningar, m.m., vilket som bilaga finns fogat till detta betänkande.

Mot bakgrund av vad som inledningsvis framkommit vid utrikesutskottets beredning och under beaktande av vad som anförs i justitieutskottets yttrande väljer utrikesutskottet att behandla de båda propositionerna och de med anledning av dem väckta motionerna i ett sammanhang.

Propositionernas huvudsakliga innehåll

Proposition 1997/98:174 Sveriges tillträde till Förenta Nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar

I propositionen föreslås att Sverige skall tillträda Fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (*yrkande 1*) och det läggs fram lagförslag med anledning av det föreslagna tillträdet. Fördraget antogs den 10 september 1996 av FN:s generalförsamling. Det öppnades för undertecknande i New York den 24 september 1996. Sverige undertecknade fördraget samma dag, liksom bl.a. samtliga de fem kärnvapenstaterna Frankrike, Förenta staterna, Kina, Ryssland och Storbritannien. Enligt vad utskottet inhämtat har 151 stater hittills undertecknat fördraget och det har tillträtts av 21 stater.

Syftet med fördraget är att totalförbjuda kärnvapenprovsprängningar och andra kärnsprängningar för att förhindra kvalitativ förbättring och utveckling av kärnvapen.

För att fördraget skall träda i kraft krävs det att 44 i fördraget angivna stater, däribland Sverige, ratificerat det. Fördraget kan tidigast träda i kraft två år efter det att det öppnats för undertecknande, dvs. den 24 september 1998.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner Sveriges tillträde till fördraget.

Bestämmelserna i fördraget kräver enligt regeringens bedömning författningsändringar för att Sverige skall kunna tillträda det.

Fördraget förutsätter att inspektioner skall kunna göras i en fördragsstat efter ett misstänkt brott mot fördraget. Därför föreslås att en särskild lag om inspektioner införs (*yrkande 2*).

Fördraget förutsätter vidare att fördragsstaterna kriminaliserar brott mot fördraget som begås på en parts jurisdiktionsområde och dessutom sådana brott som begås av någon som är medborgare i fördragsstaten i fråga oavsett var de begås. Med anledning härav föreslås dels att en ny straffbestämmelse införs i anslutning till brottsbalkens bestämmelse om folkrättsbrott i 22 kap., dels att jurisdiktionsreglerna i 2 kap. ändras (*yrkande 3*). Förslagen i dessa delar går längre än vad fördraget kräver på så sätt att kriminalisering föreslås av sådana gärningar oavsett var och av vem de begås.

För att tydliggöra Sveriges åtaganden enligt provstoppsavtalet föreslås en ändring i 3 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (*yrkande 4*).

Fördraget innehåller vidare bestämmelser om immunitet och privilegier. För att uppfylla dessa krav föreslås ett tillägg till lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall (*yrkande 5*).

Fördraget innehåller också, med anledning av kravet på kriminalisering, en skyldighet för parterna om samarbete och rättsligt bistånd. Det bedöms för närvarande inte vara nödvändigt med någon särskild lagstiftning på grund av detta.

I fördraget ställs det krav på sekretess för uppgifter i vissa fall som lämnas av den organisation som upprättas i enlighet med fördraget. Det bedöms för närvarande inte vara nödvändigt med några lagändringar på grund härav.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Proposition 1997/98:175 Sveriges tillträde till konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring

Bakgrund

Sverige har länge verkat för ett internationellt totalförbud mot antipersonella minor, vilket omfattar förbud mot användning, lagring, produktion och överföring. Det har framhållits att ett internationellt totalförbud mot antipersonella minor utgör den enda verkliga lösningen på det humanitära problem som användningen av minor ger upphov till (bet. 1993/94:UU19). Termen antipersonella minor (truppminor) har diskuterats och använts i tidigare propositioner och utskottsbetänkanden (se bl.a. prop. 1996/97:4 och bet. 1993/94:UU19).

Kanada inbjöd till ett strategimöte om totalförbud mot antipersonella minor den 3 till den 5 oktober 1996. Vid mötet tog Kanada initiativ till den s.k. Ottawaprocessen, vilken syftade till att före 1997 års slut utarbeta en konvention om totalförbud mot antipersonella minor och öppna densamma för undertecknande.

Den 13 december 1996 fattade riksdagen beslut om ett totalförbud mot användning av antipersonella minor i det svenska försvaret och att existerande antipersonella minor skall förstöras så snart som möjligt, dock senast före utgången av år 2001. Någon svensk produktion eller export av sådana minor har inte förekommit sedan 1974.

Den 18 september 1997 antog en diplomatkonferens i Oslo konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring, Ottawakonventionen. Vid konferensen deltog 89 stater, dessutom deltog ytterligare 32 stater och nio organisationer som observatörer. Konventionen antogs av 87 stater, däribland Sverige. Den undertecknades i Ottawa mellan den 3 och den 4 december 1997. Under dessa dagar undertecknade samtliga EU-länder utom Finland och samtliga Natomedlemmar utom Turkiet och USA konventionen. I dagsläget har konventionen undertecknats av 131 stater och ratificerats av 49 stater. Konventionen träder i kraft den första dagen i den sjätte månaden efter den månad den ratificerats av den fjortonde staten.

I avvaktan på Ottawakonventionens ikraftträdande för svensk del informerade regeringen den 9 februari 1998 FN:s generalsekreterare om att Sverige redan nu tillämpar konventionens kärnåtaganden, dvs. förbuden mot användning, lagring, tillverkning och överföring av antipersonella minor. Detta var ett uttryck för den svenska övertygelsen om vikten av att totalförbudet förverkligas så snart som möjligt.

Vissa större stater som Indien, Kina, Ryssland och USA, men även Egypten, Finland, Iran, Israel, Pakistan, Turkiet och de baltiska staterna ansåg sig i dagsläget inte kunna underteckna konventionen. Flertalet av dessa stater förordar förhandlingar inom ramen för nedrustningskonferensen om delförbud, t.ex. exportförbud, varigenom man gradvis skulle kunna nalkas ett totalförbud.

Konventionens innehåll

Konventionen består av en inledning och 22 artiklar. Den omfattar förbud mot användning, utveckling, produktion, lagring och överföring av antipersonella minor. Den föreskriver vidare att befintliga lager skall förstöras inom fyra år efter ikraftträdandet, vilket sker sex månader efter det att 40 stater ratificerat konventionen. Förutom totalförbudet mot antipersonella minor innehåller konventionen också bestämmelser som ger utökade möjligheter till samarbete och bistånd inom minröjning och hjälp till offren för antipersonella minor.

I konventionens artikel 2 punkt 1 definieras antipersonell mina som en mina som är konstruerad för att explodera genom en persons närvaro, närhet

eller kontakt och som försätter ur stridbart skick, skadar eller dödar en eller flera personer. Samtidigt slås i definitionen fast att minor som är konstruerade för att explodera genom ett fordon och inte en persons närvaro, närhet eller kontakt och som är försedda med röjningsskydd inte skall betraktas som antipersonella minor som en följd av att de är försedda med sådant skydd.

Godkännande av konventionen

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner Sveriges tillträde till konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring (*yrkande 6*), samt att riksdagen godkänner att Sverige vid ratifikationen avger en deklaration i enlighet med konventionens artikel 18 om att Sverige provisoriskt tillämpar artikel 1.1 i konventionen i avvaktan på konventionens ikraftträdande (*yrkande 7*).

Regeringen föreslår också att riksdagen – till följd av att Sverige godkänner konventionen – dels antar en lag om inspektioner enligt konventionen, dels antar en ändring i brottsbalken och en ändring i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Fem år efter konventionens ikraftträdande skall en översynskonferens sammankallas. Alla parter i konventionen skall inbjudas till denna konferens, som skall ge parterna möjlighet att utvärdera hur väl konventionsmaskineriet har fungerat.

Författningsändring

I propositionen görs den bedömningen att ett svenskt tillträde till konventionen kräver vissa författningsändringar. Regeringen föreslår därför att riksdagen inför en ny straffbestämmelse i brottsbalken. Dels föreslås en ny lydelse av 2 kap. 3 §, dels införs en ny paragraf, 22 kap. 6 b § (*yrkande 9*). Brottet benämns *olovlig befattning med minor*. I bestämmelsen straffbeläggs alla förfaranden som är förbjudna enligt Ottawakonventionen. Straffskalan omfattar fängelse i högst fyra år eller, om brottet är grovt, fängelse upp till tio år eller på livstid. Svensk domstols behörighet utsträcks att gälla utan begränsning med avseende på var brottet begåtts eller vilken nationalitet gärningsmannen har.

Lag om inspektioner och immunitet

Ottawakonventionen innehåller flera bestämmelser som syftar till att förmå staterna att leva upp till konventionens krav. Konventionen bygger till stor del på att de anslutna staterna på frivillig väg verkar för att konventionens mål uppfylls. Ett viktigt instrument i kontrollen av efterlevnaden är den möjlighet som konventionen ger att undersöka misstänkta konventionsbrott på plats i den berörda staten (artikel 8). Detta sker genom en särskilt utsedd undersökningsdelegation.

Sverige har under en lång tid aktivt verkat på internationell nivå för inskränkningar vad gäller användandet av antipersonella minor och införandet

av ett totalt förbud däremot. Redan år 1996 beslutades det om ett totalt användningsförbud för antipersonella minor inom det svenska försvaret. Sverige avser även i framtiden att aktivt verka för att konventionens mål och syften uppnås, såväl nationellt som internationellt. Det är därför nödvändigt att Sverige har en lagstiftning som möjliggör att konventionens bestämmelser fullt ut kan tillämpas även här i landet.

Regeringen föreslår därför att riksdagen godkänner att en lag om inspektioner enligt Ottawakonventionen införs (*yrkande 8*). Om en inspektion skall äga rum i Sverige skall regeringen fatta beslut om inspektionens genomförande och närmare ange vilka åtgärder som får vidtas. Regeringen skall utse en myndighet som skall bistå och närvara vid inspektionen.

Den utsedda myndigheten får fatta beslut av verkställighetskaraktär. Frågor av särskild vikt liksom frågor om en enskild persons rätt som berörs skall hänskjutas till regeringen.

Om en enskilds rätt berörs av inspektionen skall den enskilde ges tillfälle att yttra sig innan regeringen fattar beslut. Den enskilde behöver dock inte höras, om den tid som står till förfogande inte medger det eller om ett hörande allvarligt skulle försvåra inspektionens genomförande.

Vid en inspektion får en undersökningsdelegation tillsammans med representanter för en svensk myndighet ges tillträde till områden, anläggningar eller byggnader som inte utgör bostad. Undersökningsdelegationen får ta med sig och använda teknisk utrustning.

Polismyndigheten skall på begäran av regeringen eller den utsedda myndigheten lämna det biträde som behövs för att en inspektion skall kunna genomföras.

Vid tillämpningen av lagen skall särskilt beaktas intresset av att skydda uppgifter av betydelse för rikets säkerhet och företagshemligheter.

Ett godkännande av Ottawakonventionen medför inte något behov av ändringar i sekretesslagstiftningen.

En undersökningsdelegation enligt Ottawakonventionen tillförsäkras immunitet. Detta skall ske genom ett tillägg i bilagan om lagen om immunitet och privilegier i vissa fall (*yrkande 10*).

Sammanfattning av motionerna

I motion 1997/98:U66 (*v, mp*), som väckts i anledning av proposition 1997/98:174, begärs i *yrkande 1* att man för att ge eftertryck åt protesterna mot Indiens och Pakistans kärnvapenprov stoppar all vapenexport, inklusive s.k. följdleveranser, till dessa stater. Motionärerna menar att det inte är en självklarhet att Sverige, på sätt som annars är brukligt, visar sig pålitligt och håller ingångna avtal när det rör sig om stater som på ett så uppenbart sätt hotar världsfreden. Vidare anför de att begreppet följdleveranser är under utredning och att sådana leveranser inte bör medges under den tid utredningen pågår.

I *yrkande 2* krävs att den svenska regeringen i FN, i andra internationella sammanhang och genom direkta kontakter agerar för att Israel inte skall inleda kärnsprängningar.

Motionärerna anser det missvisande att det i propositionen talas om ett ”fullständigt förbud” mot kärnsprängningar eftersom datorsimuleringar och s.k. subkritiska experiment inte omfattas av fördraget. De sistnämnda är, enligt motionärernas uppfattning, förkastliga enär de dels förutsätter användning av plutonium, dels går ut på att utröna förstörelsekraften av vissa kärnsprängningar. I *yrkande 3* begärs därför att det i Sveriges tillträde till fördraget även införs ett förbud mot subkritiska prov.

I enlighet med artikel 13 i Ottawakonventionen får en part när som helst efter konventionens ikraftträdande föreslå ändringar i denna. Ändringsförslaget skall framföras till depositarien – FN:s generalsekreterare – som skall meddela alla parter och inhämta deras yttrande över huruvida en ändringskonferens bör sammankallas för att ta ställning till förslaget.

I motion 1997/98:U67 (*mp, v*), som väckts i anledning av proposition 1997/98:175, uttrycks uppfattningen att Sverige skall verka för en ändring i Ottawakonventionen så att även minor med röjningsskydd skall betraktas som antipersonella minor (truppminor).

Motionärerna vill i *yrkande 1* klassa fordonsminor som antipersonella och föreslår därför att texten i konventionen ändras så att ”minor som är konstruerade för att explodera genom ett fordon och inte en persons närvaro, närhet eller kontakt och som är försedda med röjningsskydd inte skall betraktas som antipersonella minor som en följd av att de är försedda med sådant skydd” skall tas bort. Motionärerna yrkar att regeringen snarast bör föreslå en ändring i konventionens text som resulterar i att även truppminor med röjningsskydd betraktas som antipersonella minor.

Regeringen föreslår att en ny straffbestämmelse införs i brottsbalken. Brottet benämns olovlig befattning med minor. Motionärerna föreslår i *yrkande 2* att rekvisitet ”väsentligt”, i förslag till ny paragraf i brottsbalken, 22 kap. 6 b §, skall utgå och att det, för att ett brott mot den föreslagna straffbestämmelsen skall anses som grovt, är tillräckligt att gärningen bidragit till att antipersonella minor kommit att användas på sätt som inneburit fara för människors liv eller hälsa.

I propositionen föreslås straffbeläggning av ”olovlig befattning med minor”. Motionärerna önskar i *yrkande 3* att ändringarna i brottsbalken uttryckligen skall omfatta gärningar på försöks-, förberedelse- och stämplingsstadiet.

Utskottets överväganden

Såväl frågan om förbud mot kärnsprängningar som frågan om ett internationellt totalförbud mot antipersonella minor (truppminor) har under många år varit centrala i svensk utrikespolitik och återkommande behandlats av utskottet.

Sveriges tillträde till Förenta Nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar

Senast i betänkande 1997/98:UU16 framhöll utskottet den principiella betydelsen av det år 1996 slutförhandlade fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar. Utskottet noterade därvid att även om det i dag synes saknas förutsättningar att framgångsrikt kunna framförhandla ett internationellt förbud som går längre än ett förbud mot provsprängningar, så är det mycket svårt att utveckla nya, avancerade typer av kärnvapen om möjlighet saknas att företa provsprängningar. Detta innebär att fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar utgör ett effektivt instrument för att stoppa den kvalitativa utvecklingen av dessa vapen.

Det är viktigt att fördraget kan få tillämplighet så snart som möjligt. Sverige ingår bland de 44 stater som måste ha ratificerat fördraget för att det skall kunna träda i kraft. Mot bakgrund av utskottets tidigare ställningstaganden i frågor rörande förbud mot kärnsprängningar och Sveriges traditionellt djupa engagemang och pådrivande roll i frågorna om nedrustning och icke-spridning på kärnvapenområdet, inte minst vad avser ett fullständigt förbud mot kärnvapenprovsprängningar, anser utskottet att Sverige bör ratificera fördraget.

I motion *U66 (v, mp) yrkande 3* begärs att det i Sveriges tillträde till fördraget även införs ett förbud mot subkritiska prov. Som utskottet tidigare konstaterat (bet. 1997/98:UU16) fanns det inga möjligheter att uppnå konsensus i nedrustningskonferensen (CD) om att fördraget skulle omfatta dessa typer av verksamhet och att det dessutom skulle ha förelegat svårigheter att på ett effektivt sätt kunna verifiera ett sådant förbud om det hade kunnat överenskommas. Enligt vad utskottet inhämtat följer regeringen vaksamt utvecklingen i fråga om subkritiska experiment och har markerat detta på det internationella planet, senast vid det andra mötet, tidigare i år, med den förberedande kommittén för NPT:s granskningskonferens. Mot bakgrund av det anförda finner utskottet det inte motiverat att gå motionärerna till mötes.

Därmed avstyrks motion *U66 (v, mp) yrkande 3*. Yrkande 1 i proposition 1997/98:174 tillstyrks.

I motion *U66 (v, mp) yrkande 1* begärs att Sverige stoppar all vapenexport, inklusive s.k. följdleveranser, till Indien och Pakistan till följd av dessa staters kärnvapenprovsprängningar.

Med anledning av detta yrkande noterar utskottet inledningsvis att Sverige är en av de stater som kraftigast givit uttryck för sin inställning. Detta har skett genom upprepade och klara fördömanden av proven, genom att på det internationella planet med kraft verka för starkast möjliga reaktioner och genom konkreta, nationella åtgärder. Agerandet har skett bilateralt, i samverkan med övriga nordiska stater, inom ramen för EU och i FN:s säkerhetsråd..

I säkerhetsrådet har från svensk sida tagits initiativ både till ett ordförandeuttalande den 14 maj och resolution 1172 den 6 juni 1998. Genom resolutionen fördömdes provsprängningarna och Indien och Pakistan uppmanades att utan dröjsmål och villkorslöst ansluta sig till Icke-spridningsfördraget (NPT) och Fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (CTBT).

Som en reaktion på provsprängningarna har den svenska regeringen också sagt upp samarbetsavtalet med Indien samt stoppat beredningen av nya biståndsinsatser i såväl Indien som Pakistan. Tillsammans med övriga EU-stater har Sverige agerat för att låna till Indien och Pakistan från Världsbanken och andra internationella, finansiella institutioner skall inställas.

Från regeringens sida har klargjorts att någon ny export av krigsmateriel till Indien och Pakistan inte kommer att ske.

Vad särskilt avser frågan om militära följdleveranser framgår av de parlamentariskt överenskomna riktlinjerna för krigsmaterielexport att man bör ge tillstånd till dylika leveranser såvida inte ovillkorliga hinder möter. Exempel på sådana hinder är embargobeslut i FN:s säkerhetsråd eller inom ramen för EU:s utrikes- och säkerhetspolitiska samarbete. Sverige har inom EU verkat för ett bindande vapenembargo, men något sådant har inte kommit till stånd. Eventuella följdleveranser kommer därför, enligt vad utskottet inhämtat, som vanligt att prövas från fall till fall i en restriktiv anda. Utskottet förutsätter emellertid att regeringen, i konsekvens med sitt agerande inom EU, bedömer eventuella följdleveranser utifrån den senaste tidens händelser i Indien och Pakistan.

Med det anförda avstyrks motion U66 (v, mp) yrkande 1.

En begäran om att den svenska regeringen i FN och andra internationella fora skall agera för att staten Israel inte skall inleda kärnsprängningar framförs i motion U66 (v, mp) yrkande 2.

Utskottet delar motionärernas grundinställning att det är av yttersta vikt att nedrustnings- och icke-spridningsarbetet på kärnvapenområdet drivs vidare med kraft och att alla ambitioner att ge kärnvapnen förnyad vikt avvisas.

Utskottet noterar att dåvarande utrikesministern Lena Hjelm-Wallén, tillsammans med sina kolleger från Brasilien, Egypten, Irland, Mexico, Nya Zeeland, Slovenien och Sydafrika, gjorde ett uttalande om kärnvapennedrustning den 9 juni 1998 ("Towards a Nuclear-Weapon-Free World: the Need for a New Agenda"). I uttalandet uppmanades kärnvapenstaterna samt Indien, Israel och Pakistan att ta sitt fulla ansvar för att få till stånd en värld fri från kärnvapen. De tre sistnämnda länderna uppmanades särskilt att klart och skyndsamt upphöra med sin kärnvapenutveckling eller utplacering av sådana vapen, att avhålla sig från varje åtgärd som skulle kunna underminera det internationella samfundets ansträngningar att få till stånd kärnvapennedrustning samt att ansluta sig till NPT och CTBT. Det gemensamma ministeruttalandet har följts upp med en resolution vid årets generalförsamling i FN. Därigenom har ifrågavarande krav, vilka också omfattar de synpunkter motionärerna framför, med skärpa framförts på nytt.

Utskottet anser att motion U66 (v, mp) yrkande 2 kan besvaras med det anförda.

De lagstiftningsåtgärder som regeringen föreslår till följd av Sveriges tillträde till Förenta Nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar behandlas, jämte motsvarande förslag med anledning av tillträdet till konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och

överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring, samlat nedan.

Sveriges tillträde till konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring

Utskottet har, som nämnts, tidigare i olika sammanhang haft anledning att behandla frågan om landminor, ett vapen som är orsak till ett betydande lidande hos civilbefolkningen i de länder av världen där det kommit till användning. Utskottet har därvid återkommande framhållit att minfrågan rör såväl humanitära som nedrustnings- och utvecklingsaspekter och att det finns anledning att sträva efter ett utökat samarbete inom FN i denna fråga.

I betänkande 1993/94:UU19, vilket riksdagen sedermera ställde sig bakom, tillkännagav utskottet att en översyn av konventionen om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar (1980 års vapenkonvention) är angelägen och att ett internationellt totalförbud mot antipersonella minor utgör den enda verkliga lösningen på det humanitära problem användningen av minor ger upphov till. Med anledning av riksdagens tillkännagivande utarbetade regeringen ett förslag om totalförbud, och Sverige har aktivt drivit frågan i olika internationella fora.

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet har också uppehållit sig vid frågan om ett internationellt förbud mot truppminor (antipersonella minor). I betänkande 1996/97:UFöU1 konstaterade det sammansatta utskottet med tillfredsställelse att FN:s översynskonferens, under svenskt ordförandeskap, lett fram till ett betydligt förbättrat skydd för civilbefolkningen i väpnade konflikter.

Riksdagen beslutade den 13 december 1996 om ett totalförbud mot användning av antipersonella minor och att befintliga lager av sådana minor, med undantag för det antal som behövs för forsknings- och utbildningsändamål med avseende på minröjning, skulle förstöras så snart som möjligt, dock senast år 2001.

1997 uppskattade Internationella rödakorskommittén att mer än 2 miljoner nya minor av skilda slag årligen läggs ut. Det är därför av stor betydelse att länder som är stora producenter och exportörer av antipersonella minor, samt länder där ett stort antal sådana minor lagts ut eller fortsätter att läggas ut och där civilbefolkningen hårt drabbats så snart som möjligt ansluter sig till konventionen.

Mot denna bakgrund ser utskottet mycket positivt på regeringens förslag om tillträde till Ottawakonventionen och tillstyrker Sveriges godkännande av konventionen (*prop. 1997/98:175 yrkande 6*).

I samband med ratifikationen – i avvaktan på dess ikraftträdande för Sveriges del – bör Sverige avge en förklaring om provisorisk tillämpning av konventionens kärnåtaganden i enlighet med artikel 18. Utskottet tillstyrker således *yrkande 7* i proposition 1997/98:175.

Konventionen träder i kraft den första dagen i den sjätte månaden efter den månad den ratificerats av den fyrtionde staten. Enligt vad utskottet inhämtat så ratificerade den fyrtionde staten konventionen den 16 september 1998, vilket betyder att konventionen kommer att träda i kraft den 1 mars 1999.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet anför i motion *U67 (mp, v) yrkande 1* att regeringen snarast bör föreslå en ändring i konventionen så att även truppminor med röjningsskydd skall betraktas som antipersonella minor.

Definitionen av antipersonella minor är resultatet av förhandlingar mellan parter som från början stod långt ifrån varandra och är den minsta gemensamma nämnare som ett stort antal stater kunde acceptera. Vid förhandlingarna som föregick Ottawakonventionen var frågan om definitioner något som hade avgörande betydelse för att enighet kunde uppnås och en konvention antas. Den nuvarande definitionen och ställningstagandet för konventionen bygger också på ett gemensamt synsätt på frågan inom EU.

Utskottet inser att det av praktiska och politiska skäl var nödvändigt att i konventionstexten åstadkomma en gränsdragning mellan de minor som avses omfattas av de nya reglerna och sådana som skall falla utanför. Utskottet finner därför inte skäl att gå motionärerna till mötes och förespråka att även fordonsminor med röjningsskydd definieras som antipersonella minor.

Utskottet avstyrker därmed motion *U67 (mp, v) yrkande 1*.

Lagstiftningsåtgärder

I båda propositionerna föreslår regeringen bl.a. ändringar i brottsbalken och i lagen om immunitet och privilegier.

I motion *U67 (mp, v)* föreslås bl.a. att riksdagen beslutar om en sådan ändring i 22 kap. 6 b § fjärde stycket brottsbalken att rekvisitet "väsentligt" utgår (*yrkande 2*) samt att olovlig befattning med minor straffbeläggs även på försöks-, förberedelse- och stämplingsstadiet (*yrkande 3*).

Ottawakonventionen kommer att träda i kraft den 1 mars 1999 medan det ännu inte går att med säkerhet säga när förutsättningarna för ett ikraftträdande för Fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar kan föreligga.

Utskottet behandlar i det följande, utifrån justitieutskottets yttrande 1998/99:JuU1y, de frågor som berör förslagen till ändring i brottsbalken och i lagen om immunitet och privilegier, dvs. frågor om straffskalan för de föreslagna brotten, omfattningen av den svenska jurisdiktionen samt, beträffande brottet olovlig befattning med minor, frågorna om straffbarhet före fullbordat brott samt rekvisitet "väsentligt" vid grovt brott. Avslutningsvis tar utskottet upp några frågor om samordning av de aktuella lagförslagen dels med varandra, dels med ett förslag om ändring i lagen om immunitet och privilegier i proposition 1998/99:14 Nya överenskommelser om Nordiska investeringsbanken, Nordiska utvecklingsfonden och Nordiska miljöfinansieringsbolaget.

I sitt yttrande anför justitieutskottet bl.a. följande:

Regeringen föreslår att det i brottsbalkens 22 kap. förs in två nya brott, olovlig kärnsprängning och olovlig befattning med minor. Straffskalan föreslås i båda fallen vara fängelse högst fyra år vid brott av normalgraden. Vid grovt brott föreslås straffskalan omfatta fängelse i högst tio år eller på livstid. Båda brotten är subsidiära till folkrättsbrottet, se 22 kap. 6 § brottsbalken.

Regeringen anser det lämpligt att straffskalan för de nya brotten är densamma som vid folkrättsbrott och olovlig befattning med kemiska vapen (se 22 kap. 6 a § brottsbalken). Utskottet har ingen annan uppfattning. Utskottet anmärker här att fängelse på livstid förekommer i brottsbalken när det är fråga om grova brott där många människors liv sätts i fara genom den brottsliga gärningen. Det finns ingen anledning att frånga denna ordning vid här aktuella brott.

Enligt huvudregeln i 2 kap. 2 § brottsbalken beträffande brott begångna utomlands gäller i princip att brottet tas upp vid svensk domstol och svensk lag tillämpas endast om gärningen är straffbelagd såväl i Sverige som på den ort där gärningen begicks (s.k. dubbel straffbarhet) och gärningsmannen är antingen svensk medborgare eller en utlänning som är bosatt här. Från denna regel görs undantag i 3 §. Bl.a. innebär undantagsregleringen att svensk lag tillämpas vid särskilt allvarlig brottslighet där minimistraften enligt svensk lag är fängelse i fyra år eller mer. Här saknas alltså krav på dubbel straffbarhet och på svenskt medborgarskap eller bosättning i Sverige. Vidare tillämpas svensk lag på några i sjätte punkten uppräknade brott med ett lägre straffminimum än fängelse fyra år. Dit hör bl.a. folkrättsbrott och olovlig befattning med kemiska vapen.

När det gäller de nu aktuella förslagen finns i Fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängning (artikel III) bestämmelser om krav på en jurisdiktion som för svenskt vidkommande omfattar brott mot fördraget dels på område som Sverige kontrollerar, dels oavsett var brottet begåtts om gärningsmannen är svensk medborgare. I Ottawakonventionen (artikel 9) finns krav som bl.a. innebär att brott som begåtts på av Sverige kontrollerat territorium eller av personer som står under svensk kontroll skall kunna bestraffas i Sverige.

Regeringens förslag går ut på att uppräknningen i sjätte punkten kompletteras med de båda nya brotten. Innebörden i regeringens förslag är att både olovlig kärnsprängning och olovlig befattning med minor kan prövas i Sverige enligt svensk lag oavsett var brottet begåtts och oavsett vem som begått det. Regeringens förslag går alltså längre än vad som krävs för att uppfylla konventionsåtagandena.

Utskottet kan i likhet med regeringen i princip inte se att det skulle vara några problem med en sådan reglering. Tvärtom framstår det som önskvärt att samma regler i detta hänseende gäller för här aktuella brott som för folkrättsbrott och olovlig befattning med kemiska vapen. En faktor som har betydelse i det sammanhanget är, som nyss framgått, att de båda nya brotten, liksom för övrigt även olovlig befattning med kemiska vapen, är subsidiära i förhållande till folkrättsbrottet. En ordning som innebär olika jurisdiktion för de olika brotten skulle – bortsett från svårigheten att motivera en sådan åtskillnad – kunna leda till svårigheter att få en lagföring till stånd.

Denna fråga är emellertid lagtekniskt komplicerad. Detta sammanhänger med att de två ändringar som föreslås i 3 § sjätte punkten kommer att träda i kraft vid olika tidpunkter. Ottawakonventionen kommer, enligt uppgift från Utrikesdepartementet, att träda i kraft den 1 mars 1999; för svenskt vidkommande kommer därvid att gälla att den träder i kraft sex månader efter ratificeringen. Däremot är det osäkert när Fördraget om förbud mot kärnsprängningar kan komma att träda i kraft; det står dock klart att det inte blir innan

Ottawakonventionen träder i kraft. Det är sannolikt att ytterligare ändringar kommer att aktualiseras framöver. En ändring i 3 § som inte trätt i kraft skulle komma att onödigtvis komplicera lagstiftningsarbetet. Detta problem bör enligt utskottets mening lösas genom att jurisdiktionsregeln angående olovlig kärnsprängning inte genomförs nu. Lagförslaget bör alltså avslås i den delen, och regeringen får återkomma med ett förslag till riksdagen när det är klarlagt när fördraget träder i kraft.

Utrikesutskottet instämmer i justitieutskottets bedömning. Därmed avstyrks yrkande 3 i proposition 1997/98:174 i berörd del.

I anledning av proposition 1997/98:175 om Ottawakonventionen föreslås i motion U67 (mp, v) yrkande 2 att rekvisitet ”väsentligt” utgår i den ändring i brottsbalken som regeringen föreslår i propositionen och att det är tillräckligt att gärningen bidragit till att antipersonella minor kommit att användas på sätt som inneburit fara för människors liv för att ett brott mot den föreslagna straffbestämmelsen skall anses som grovt. I samma motion, yrkande 3, föreslår motionärerna att riksdagen beslutar om en ändring i brottsbalken så att olovlig befattning med minor även straffbeläggs på försöks-, förberedelse- och stämplingsstadiet.

I sitt ställningstagande till dessa motioner anför justitieutskottet följande:

I 23 kap. brottsbalken regleras bl.a. frågan om i vilken utsträckning försök, förberedelse och stämpling till brott är straffbar. Där framgår att en förutsättning för straffbarhet i dessa fall är att det är särskilt angivet att en sådan gärning är straffbar. Det krävs med andra ord en uttrycklig reglering av den typ som regeringen föreslår i 22 kap. 7 § brottsbalken beträffande brottet olovlig kärnsprängning.

En sådan reglering efterfrågas i motion U67 yrkande 3 (mp, v) även beträffande olovlig befattning med minor.

Enligt regeringens uppfattning omfattar konventionsåtagandet ingen skyldighet att kriminalisera de osjälvständiga brottsformerna (prop. s. 37). De handlingar som omfattas av artikel 1.1.c (att hjälpa eller uppmuntra m.m. någon till konventionsbrott) torde enligt regeringen avse handlingar som i huvudsak kan anses som antingen medhjälp eller anstiftan till brott. Sådana handlingar är, som regeringen anför, straffbara utan något särskilt stadgande härom (se 23 kap. 4 § brottsbalken).

Regeringen pekar särskilt på att varken folkrättsbrott eller olovlig befattning med kemiska vapen är straffbara i det tidiga skede av händelseförloppet som här avses. Regeringen framhåller vidare att en skillnad i förhållande till olovlig kärnsprängning är att det sistnämnda brottet fullbordas först genom att kärnsprängningen äger rum. – När det gäller olovlig befattning med minor ställs kraven avsevärt mycket lägre; brottet är fullbordat redan när någon utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar eller överlåter antipersonella minor. Det är således inte nödvändigt att minorna kommit till användning även om det som framgår av lagtexten naturligtvis också är straffbart att använda dem.

Justitieutskottet tar för sin del inte ställning till om konventionsåtagandet omfattar att även de osjälvständiga brottsformerna skall kriminaliseras. Detta torde vara en fråga för utrikesutskottet.

Justitieutskottet nöjer sig med att konstatera att ett bifall till motionsyrkandet skulle innebära en betydande utvidgning av det kriminaliserade området jämfört med regeringens förslag. Härtill kommer att lagstiftningen kan komma att uppfattas som bristande i konsekvens om de osjälvständiga formerna av folkrättsbrott och olovlig befattning med kemiska vapen, som

regeringen påpekar, inte är kriminaliserade medan dessa brottsformer är kriminaliserade när det gäller olovlig befattningsmed minor. Det kan också synas svårförståeligt att stämpling till olovlig befattningsmed minor är kriminaliserat men inte stämpling till olovlig kärnsprängning. Utifrån dessa synpunkter är regeringens förslag att föredra.

Utskottet vill slutligen understryka att ett bifall till det här aktuella yrkandet i motion U67 förutsätter lagreglering. Denna bör i sådana fall göras i 22 kap. 7 § brottsbalken.

Som redan framgått finns en särskild straffskala för det fall den olovliga befattningsmed minor är grov. Straffskalan är fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömandet av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen väsentligt bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

I motion U67 yrkande 2 (mp, v) begärs att rekvisitet "väsentligt" skall tas bort.

Enligt regeringen (prop. s. 52) skall det vid bedömandet av om brottet är grovt läggas särskild vikt vid om gärningen väsentligt bidragit till att antipersonella minor i stor omfattning kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller att deras hälsa stått på spel.

Utskottet konstaterar att regeringen i sitt förslag givit lagtexten en sådan utformning att alla relevanta omständigheter skall beaktas vid bedömandet av om brottet är grovt men att en omständighet särskilt pekas ut, nämligen att gärningen väsentligt bidragit till att andra människors liv eller hälsa utsatts för fara.

Här kan hävdas att varje användning av antipersonella minor som faller under regleringen typiskt sett sätter människors liv eller hälsa i fara. Utan det särskiljande rekvisitet "väsentligt" skulle alltså alla gärningar som bidragit här till bedömas som grova. Detta vore enligt utskottets mening att gå för långt och skulle alltför mycket begränsa möjligheten att ta hänsyn till andra relevanta omständigheter vid bedömningen. Utskottet tillstyrker alltså regeringens förslag i denna del och avstyrker motion U67 yrkande 2.

I frågan om huruvida konventionsåtagandet även omfattar de osjälvständiga brottsformerna, främst medhjälp eller anstiftan, har utrikesutskottet ingen annan uppfattning än regeringen. Vid sitt ställningstagande i övrigt till de här aktuella motionsyrkandena instämmer utrikesutskottet i justitieutskottets bedömning.

Därmed avstyrks yrkandena 2 och 3 i motion U67 (mp, v). Med anledning av yrkande 3 (i berörd del) i proposition 1997/98:174 och yrkande 9 i proposition 1997/98:175 ansluter utskottet till den uppfattning om ändring i brottsbalken som redovisas i yttrande 1998/99:JuU1y, dock med den avvikelser att tidpunkten för ikraftträdandet av lagen sätts till den 1 maj 1999. Utrikesutskottets förslag till lag om ändring i brottsbalken framgår av bilaga 4 till detta betänkande.

I sitt yttrande tar justitieutskottet upp vissa frågor rörande ikraftträdandet av några av propositionens lagförslag och anför därvid följande.

Regeringen föreslår att lagförslagen i propositionerna skall träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar träder i kraft först 180 dagar efter den dag då signatärstaterna deponerat sina ratifikationsinstrument, dock tidigast två år efter det att fördraget öppnats för undertecknande (artikel XIV). Ottawakonventionen träder i kraft den första dagen i den sjätte månaden efter den månad då det fyrtionde ratifikationsinstrumentet deponerats. Som framgått kommer Ottawakonventionen att träda i kraft den 1 mars 1999 medan det är osäkert när fördraget om förbud mot kärnsprängningar kan komma att träda i kraft.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att ändringarna i brottsbalken, liksom övriga lagförslag i ärendena, skall träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Detta är en ordning som normalt inte bör godtas; i synnerhet inte när det gäller den centrala straffrätten och införandet av nya brott med en mycket sträng straffskala. Samtidigt bör den föreslagna regleringen inte träda i kraft förrän fördraget eller konventionen gör det. Det är numera känt när Ottawakonventionen för svenskt vidkommande träder i kraft. Enligt utskottets mening bör ikraftträdandet för de delar av det här behandlade lagförslaget som rör Ottawakonventionen därför redan nu kunna bestämmas till den 1 juli 1999. I övrigt utgår utskottet från att regeringen sätter den del av regleringen som gäller förbudet mot kärnsprängningar i kraft den dag fördraget kan göras gällande mot Sverige. Motsvarande gäller beträffande regeringens förslag till ändringar i lagen om immunitet och privilegier.

Utrikesutskottet ansluter sig till justitieutskottets uppfattning i dessa frågor dock med den avvikelser att ikraftträdandet av det här behandlade lagförslaget som rör Ottawakonventionen bör sättas till den 1 maj 1999 eftersom konventionen då kan förväntas träda i kraft för Sveriges del.

Med anledning av regeringens förslag till ändringar i lagen om immunitet och privilegier och med beaktande av vad som härom sägs i justitieutskottets yttrande samt efter samråd med finansutskottet, som för närvarande bereder andra regeringsförslag om ändring i denna lag, föreslår utrikesutskottet att de nya punkterna i bilagan till lagen ges numren 59 och 60.

Med dessa ändringar tillstyrker utskottet yrkande 5 i proposition 1997/98:174 och yrkande 10 i proposition 1997/98:175.

Regeringen gör bedömningen att svensk lagstiftning också i andra avseenden behöver ändras så att konventionens bestämmelser kan tillämpas.

I proposition 1997/98:174 yrkande 2 föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till lag om inspektioner i Sverige enligt Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar.

Utskottet utgår från att regeringen sätter detta förslag till lag i kraft den dag fördraget kan göras gällande mot Sverige.

Med det anförda tillstyrker utskottet proposition 1997/98:174 yrkande 2.

I proposition 1997/98:174 yrkande 4 föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Utskottet utgår från att regeringen sätter detta förslag till lag i kraft den dag fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar kan göras gällande mot Sverige.

Med det anförda tillstyrker utskottet proposition 1997/98:174 yrkande 4.

I proposition 1997/98:175 yrkande 8 föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till lag om inspektioner enligt konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppmi-
nor) samt om deras förstöring.

Utskottet har i sakfrågan ingen annan uppfattning än regeringen. Mot bakgrund av vad som anförts ovan är det dock utskottets uppfattning att lagens ikraftträdande bör bestämmas till den 1 maj 1999. Med denna ändring tillstyrks således proposition 1997/98:175 yrkande 8.

Hemställan

1. beträffande *förslag om förbud mot subkritiska prov*
att riksdagen avslår motion 1997/98:U66 yrkande 3,
res. 1 (v, mp)
2. beträffande *tillträde till FN:s fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar*
att riksdagen med bifall till proposition 1997/98:174 yrkande 1 godkänner Sveriges tillträde till Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar,
3. beträffande *stopp av all vapenexport till Indien och Pakistan*
att riksdagen avslår motion 1997/98:U66 yrkande 1,
res. 2 (v, mp)
4. beträffande *agerande för att Israel inte skall inleda kärnsprängningar*
att riksdagen förklarar motion 1997/98:U66 yrkande 2 besvarad med vad utskottet anförde,
5. beträffande *tillträde till Ottawakonventionen*
att riksdagen med bifall till proposition 1997/98:175 yrkande 6 godkänner Sveriges tillträde till konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppmi-
nor) samt om deras förstöring,
6. beträffande *deklaration i avvaktan på Ottawakonventionens ikraftträdande*
att riksdagen med bifall till proposition 1997/98:175 yrkande 7 godkänner att Sverige avger en deklaration i enlighet med konventionens artikel 18 om att Sverige provisoriskt tillämpar artikel 1.1 i avvaktan på konventionens ikraftträdande,
7. beträffande *ändring i Ottawakonventionen*
att riksdagen avslår motion 1997/98:U67 yrkande 1,
res. 3 (v, mp)
8. beträffande *jurisdiktionsregeln angående olovlig kärnsprängning*
att riksdagen avslår proposition 1997/98:174 yrkande 3 såvitt avser 2 kap. 3 § brottsbalken,

9. beträffande *förslagen i övrigt till ändringar i brottsbalken*

att riksdagen med anledning av proposition 1997/98:174 yrkande 3 i övrigt och proposition 1997/98:175 yrkande 9 samt med avslag på motion 1997/98:U67 yrkandena 2 och 3 antar utskottets förslag till lag om ändring i brottsbalken enligt bilaga 4,

res. 4 (v, mp)

10. beträffande *lag om ändring i lagen om immunitet och privilegier*

att riksdagen med anledning av proposition 1997/98:174 yrkande 5 och proposition 1997/98:175 yrkande 10 antar regeringens förslag till lagar om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, dock med de ändringarna att de nya punkterna i bilagan ges numren 59 respektive 60 samt att tidpunkten för ikraftträdandet sätts till den 1 maj 1999 vad avser den lagändring som görs till följd av Sveriges tillträde till Ottawakonventionen,

11. beträffande *lag om inspektioner enligt Ottawakonventionen*

att riksdagen med anledning av proposition 1997/98:175 yrkande 8 antar regeringens förslag till lag om inspektioner enligt konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet av lagen sätts till den 1 maj 1999,

12. beträffande *övriga lagförslag*

att riksdagen antar regeringens förslag (yrkandena 2 respektive 4 i proposition 1997/98:174) till

- a) lag om inspektioner i Sverige enligt Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar,
- b) lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet.

Stockholm den 17 november 1998

På utrikesutskottets vägnar

Viola Furubjelke

I beslutet har deltagit: Viola Furubjelke (s), Sören Lekberg (s), Lars Ohly (v), Ingrid Näslund (kd), Bertil Persson (m), Liselotte Wågö (m), Carina Hägg (s), Jan Erik Ågren (kd), Sten Tolgfors (m), Marianne Samuelsson (mp), Marianne Andersson (c), Karl-Göran Biörsmark (fp), Marianne Jönsson (s), Karin Enström (m), Birgitta Ahlqvist (s), Ronny Olander (s) och Eva Zetterberg (v).

Reservationer

1. Förslag om förbud mot subkritiska prov (mom. 1)

Lars Ohly, Eva Zetterberg (båda v) och Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med ”Som utskottet tidigare” och slutar med ”proposition 1997/98:174 tillstyrks” bort ha följande lydelse:

Motionärerna anser det missvisande att det i propositionen talas om ett ”fullständigt förbud” mot kärnsprängningar eftersom datorsimuleringar och s.k. subkritiska experiment inte omfattas av fördraget. De sistnämnda är, enligt motionärernas uppfattning, förkastliga enär de dels förutsätter användning av plutonium, dels går ut på att utröna förstörelsekapaciteten av vissa kärnsprängningar. I yrkande 3 begärs därför att det i Sveriges tillträde till fördraget även införs ett förbud mot subkritiska prov.

Utskottet delar motionärernas uppfattning och tillstyrker därför motion 1997/98:U66 yrkande 3. Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen, med bifall till motionen, som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. *beträffande förslag om förbud mot subkritiska prov*
att riksdagen med bifall till motion 1997/98:U66 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Stopp av all vapenexport till Indien och Pakistan (mom. 3)

Lars Ohly, Eva Zetterberg (båda v) och Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med ”Vad särskilt avser” och på s. 10 slutar med ”motion U66 (v, mp) yrkande 1” bort ha följande lydelse:

Utskottet ser positivt på de ovan redovisade åtgärderna men anser dem inte tillräckliga, utan att man, för att ge eftertryck åt protesterna mot Indiens och Pakistans kärnvapenprov, också skall stoppa all vapenexport, inklusive s.k. följdleveranser, till dessa stater. Det är enligt utskottets uppfattning inte en självklarhet att Sverige, på sätt som annars är brukligt, visar sig pålitligt och håller ingångna avtal när det rör sig om stater som på ett så uppenbart sätt hotar världsfreden. Åtminstone under den tid då begreppet följdleveranser är under utredning bör sådana leveranser inte medges. Detta bör ges regeringen till känna.

Därmed tillstyrks motion 1997/98:U66 yrkande 1.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. *beträffande stopp av all vapenexport till Indien och Pakistan*
att riksdagen med bifall till motion 1997/98:U66 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Ändring i Ottawakonventionen (mom. 7)

Lars Ohly, Eva Zetterberg (båda v) och Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med ”Definitionen av antipersonella” och på s. 12 slutar med ”motion U67 (mp, v) yrkande 1” bort ha följande lydelse:

I enlighet med artikel 13 i Ottawakonventionen får en part när som helst efter konventionens ikraftträdande föreslå ändringar i denna. Ändringsförslagen skall framföras till depositarien – FN:s generalsekreterare – som skall meddela alla parter och inhämta deras yttrande över huruvida en ändringskonferens bör sammankallas för att ta ställning till förslaget. För att möjliggöra att fordonsminor klassas som antipersonella menar utskottet därför att texten i konventionen bör ändras så att formuleringen ”minor som är konstruerade för att explodera genom ett fordon och inte en persons närvaro, närhet eller kontakt och som är försedda med röjningsskydd inte skall betraktas som antipersonella minor som en följd av att de är försedda med sådant skydd” tas bort.

Regeringen bör snarast föreslå depositarien en ändring i konventionens text med denna innebörd. Detta bör ges regeringen till känna.

Därmed tillstyrks motion 1997/98:U66 yrkande 1.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande ändring i Ottawakonventionen

att riksdagen med bifall till motion 1997/98:U66 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. Förslagen i övrigt till ändringar i brottsbalken (mom. 9)

Lars Ohly, Eva Zetterberg (båda v) och Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med ”Enligt regeringens uppfattning” och på s. 15 slutar med ”till detta betänkande” bort ha följande lydelse:

I fråga om det nya brottet olovlig befattningsmed minor gör utskottet följande överväganden.

Utskottet, som anser att konventionen kräver att även de osjälvständiga brotten kriminaliseras, noterar att regeringen på denna punkt uttrycker viss osäkerhet när den anför att kriminalisering inte krävs utan att gärningar som omfattas av konventionen torde kunna bestraffas som anstiftan eller medhjälp. Även om så skulle vara fallet finns det enligt utskottets mening emellertid anledning att utvidga det straffbara området för att säkerställa att alla straffvärda gärningar också kan bestraffas och göra det svårt eller omöjligt att kringgå bestämmelserna.

Utskottet föreslår därför med anledning av motion U67 yrkande 3 ett tillägg i 22 kap. 7 § brottsbalken och att lagrummet alltså nu ges en lydelse som inkluderar försök m.m. till olovlig befattningsmed minor. En kriminalisering av försök och förberedelse till olovlig kärnsprängning i enlighet med regeringsförslaget, vilket utskottet stöder, kräver en särskild lagteknisk konstruktion beroende på de olika ikraftträdandetidpunkterna.

Också i fråga om rekvisitet, väsentligt vid grovt brott enligt 22 kap. 6 b §, delar utskottet motionärernas uppfattning. Redan att bidra till att många människors liv eller hälsa sätts på spel är i detta sammanhang så straffvärt att detta bör vara tillräckligt för att göra brottet grovt. Om rekvisitet kvarstår kommer dessutom enligt utskottets mening detta att försvåra tillämpningen av lagrummet genom att skapa ett onödigt stort tolkningsutrymme för vad

som skall anses som grovt brott. Utskottet tillstyrker därför även motion U67 yrkande 2.

Mot bakgrund av dessa överväganden föreslår utskottet den ändring i brottsbalken som framgår av bilaga 5.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. *beträffande förslagen i övrigt till ändringar i brottsbalken*
att riksdagen med bifall till motion 1997/98:U67 yrkandena 2 och 3 samt med anledning av proposition 1997/98:174 yrkande 3 i övrigt och proposition 1997/98:175 yrkande 9 antar utskottets förslag till lag om ändring i brottsbalken enligt bilaga 5 till detta betänkande.

Särskilda yttranden

1. Stopp av all vapenexport till Indien och Pakistan (mom. 3)

Ingrid Näslund och Jan Erik Ågren (båda kd) anför:

Vi noterar att den svenska regeringen tagit initiativ till en FN-resolution 1172, den 6 juni 1998, där provsprängningarna i Indien och Pakistan fördömdes och dessa länder uppmanades att utan dröjsmål och villkorslöst ansluta sig till Icke-spridningsfördraget (NPT) och Fördraget om fullständigt förbud om kärnsprängningar (CTBT). Kristdemokraterna uttryckte i motion 1997/98:U63 med anledning av skrivelsen 1997/98:147, Redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten år 1997, följande beträffande kärnsprängningarna i Indien och Pakistan: "Även följdleveranser ter sig i ljuset av de senaste händelserna svårförsvarligt ur säkerhetspolitisk synvinkel." Vi vidhåller denna uppfattning och anser att Sverige, tills Indien och Pakistan uppfyllt FN:s resolution 1172 och anslutit sig till NPT och CTBT, bör undvika även följdleveranser.

Beträffande frågan om bistånd är Kristdemokraterna kritiska till att den svenska regeringen sagt upp samarbetsavtalet med Indien och stoppat beredningen av nya biståndsinsatser. Vi ser med oro på att insatser för de allra fattigaste inte kan genomföras och att dessa människor drabbas av den svenska reaktionen.

2. Ändring i Ottawakonventionen (mom. 7)

Ingrid Näslund, Jan Erik Ågren (båda kd), Marianne Andersson (c) och Karl-Göran Biörsmark (fp) anför:

Sverige har kritiserats av frivilligorganisationerna för sin syn, vid förberedelserna till Osloförhandlingarna, på vilka minor som skall klassas som antipersonella. Det gäller särskilt frågan om fordonsminor med röjningsskydd. I betänkandet framgår att frågan om definitioner var av avgörande betydelse för att uppnå enighet. Det var inte möjligt att nå längre just då. Hela processen som lett fram till konventionen om förbudet mot antipersonella minor visar dock betydelsen av att något eller några länder tar initiativ och går före för att komma fram till en så ändamålsenlig och effektiv konvention som

möjligt. Vi anser det angeläget att den svenska regeringen reviderar sin syn vad beträffar fordonsminor med rökningsskydd som kan utlösas genom en persons närvaro, närhet eller kontakt så att det av definitionen klart framgår att det rör sig om en antipersonell mina. Inför översynskonferensen, som skall äga rum om fem år, bör Sverige, enligt vår mening, inom EU och i sina kontakter med konventionsstaterna verka för att denna syn vinner anslutning och för att dessa minor skall omfattas av konventionen.

1 Förslag till lag om inspektioner enligt Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller sådana inspektioner som avses i Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar och som företas på en plats under svensk jurisdiktion.

2 § Om en inspektion enligt fördraget aktualiseras skall regeringen fatta beslut om inspektionens genomförande och närmare ange vilka åtgärder som får vidtas enligt 4 §. Regeringen skall utse en myndighet som skall närvara vid inspektionen och bistå en inspektionsgrupp.

Om en inspektion kan komma att röra en enskilds rätt skall den enskilde ges tillfälle att yttra sig innan regeringen fattar beslut om inspektionens genomförande. Den enskilde behöver dock inte höras, om den tid som står till förfogande inte medger det eller om ett hörande allvarligt skulle försvåra inspektionens genomförande.

3 § Den myndighet som regeringen utsett att närvara vid inspektionen får besluta i frågor som avser verkställighet av regeringens beslut. Myndigheten skall hänskjuta frågor av särskild vikt till regeringen. En enskild har rätt att få en fråga som rör hans rätt hänskjuten till regeringen.

4 § En inspektion får innefatta

1. att en internationell inspektionsgrupp och observatörer tillsammans med representanter för en svensk myndighet ges tillträde till områden, anläggningar eller byggnader som inte utgör bostad,

2. att inspektionsgruppen tillåts att ta med sig och använda mätapparatur och annan teknisk utrustning för samla in och registrera uppgifter,

3. att mätningar utförs, att prover tas från marken och under marken samt att borrhningar görs,

4. att överflygningar görs för att fotografera eller filma ett avgränsat område, och

5. att prover och uppgifter förs ut ur landet av inspektionsgruppen för undersökning och analys.

5 § Polismyndighet skall på begäran av regeringen eller av den myndighet som avses i 2 § första stycket lämna det biträde som kan behövas för att ett beslut enligt denna lag skall kunna verkställas.

6 § Vid tillämpningen av denna lag skall särskilt beaktas intresset av att skydda uppgifter av betydelse för rikets säkerhet samt företagshemligheter.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att 2 kap. 3 § och 22 kap. 7 § skall ha följande lydelse,

dels att det i balken skall införas en ny paragraf, 22 kap. 6 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §¹

För brott som begåtts utom riket dömes även i annat fall än som avses i 2 § efter svensk lag och vid svensk domstol,

1. om brottet förövats å svenskt fartyg eller luftfartyg, så ock eljest om det begåtts i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen å sådant fartyg,

2. om brottet begåtts av någon som tillhör försvarsmakten på ett område där en avdelning av försvarsmakten befann sig eller om det begåtts av någon annan på ett sådant område och avdelningen befann sig där för annat ändamål än övning,

3. om brottet begåtts vid tjänstgöring utom riket av någon som är anställd i utlandsstyrkan inom försvarsmakten,

4. om brottet förövats mot Sverige, svensk kommun eller annan menighet eller svensk allmän inrättning,

5. om brottet begåtts inom område som ej tillhör någon stat och förövats mot svensk medborgare, svensk sammanslutning eller enskild inrättning eller mot utlänning med hemvist i Sverige,

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattningsmed kemiska vapen eller osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, eller

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattningsmed kemiska vapen, *olovlig kärnsprängning eller försök eller förberedelse till ett sådant brott* eller osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, eller

7. om det lindrigaste straff som i svensk lag är stadgat för brottet är fängelse i fyra år eller däröver.

¹ Senaste lydelse 1994:119

Den som i strid med Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar deltar i eller på annat sätt medverkar till utförandet av en kärnvapenprov-sprängning eller någon annan kärnsprängning döms för olovlig kärnsprängning till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen haft stor betydelse för kärnsprängningen eller om gärningen inneburit fara för människor eller för egendom av särskild betydelse.

7 §²

För försök, förberedelse eller stämpling till landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Som stämpling skall även anses att träda i förbindelse med fienden för att förbereda, möjliggöra eller underlätta att brott som nu sagts förövas. För förberedelse eller stämpling under tid, då riket hotas av krig, ockupation eller andra fientligheter, skall dömas till ansvar trots att fientligheterna inte utbrutit.

Den som underlåter att avslöja landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Till sådant ansvar skall han dömas även om han inte insett men bort inse att brottet höll på att ske.

För försök eller förberedelse till olovlig kärnsprängning skall dömas till ansvar enligt 23 kap.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

² Senaste lydelse 1986:645

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Kärnteknisk verksamhet skall bedrivas på sådant sätt att kraven på säkerhet tillgodoses och de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra spridning av kärnvapen och obehörig befattning med kärnämne och sådant kärnavfall som utgörs av använt kärnbränsle.

Kärnteknisk verksamhet skall bedrivas på sådant sätt att kraven på säkerhet tillgodoses och de förpliktelser uppfylls som följer av Sveriges överenskommelser i syfte att förhindra *kärnsprängningar*, spridning av kärnvapen och obehörig befattning med kärnämne och sådant kärnavfall som utgörs av använt kärnbränsle.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de föreskrifter som behövs för att sådana förpliktelser skall uppfyllas som ingår i överenskommelser som avses i första stycket.

Bestämmelser om strålskydd finns i strålskyddslagen (1988:220).

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 1992:1536

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om
immunitet och privilegier i vissa fall

1998/99:UU4
Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att bilagan till lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall¹ skall ha följande lydelse.

Bilaga²

Immunitet och/eller privilegier gäller för
följande

Tillämplig internation-
ell överenskommelse

Internationella organ

Fysiska personer

*53. Organisationen
för fördraget om
fullständigt förbud
mot kärnspräng-
ningar*

*Medlemmar i en
inspektionsgrupp och
observatörer under
inspektion*

*Fördraget den 10
september 1996 om
fullständigt förbud
mot kärnspräng-
ningar*

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1994:717

² Senaste lydelse 1998:28

1 Förslag till lag om inspektioner enligt konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller sådana inspektioner som avses i konventionen den 18 september 1997 om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring och som företas på en plats under svensk jurisdiktion.

2 § Om en inspektion enligt konventionen aktualiseras skall regeringen fatta beslut om inspektionens genomförande och närmare ange vilka åtgärder som får vidtas enligt 4 §. Regeringen skall utse en myndighet som skall närvara vid inspektionen och bistå en undersökningsdelegation.

Om en inspektion kan komma att röra en enskilds rätt skall den enskilde ges tillfälle att yttra sig innan regeringen fattar beslut om inspektionens genomförande. Den enskilde behöver dock inte höras, om den tid som står till förfogande inte medger det eller om ett hörande allvarligt skulle försvåra inspektionens genomförande.

3 § Den myndighet som regeringen utsett att närvara vid inspektionen får besluta i frågor som avser verkställighet av regeringens beslut. Myndigheten skall hänskjuta frågor av särskild vikt till regeringen. En enskild har rätt att få en fråga som rör hans rätt hänskjuten till regeringen.

4 § En inspektion får innefatta

1. att en undersökningsdelegation tillsammans med representanter för en svensk myndighet ges tillträde till områden, anläggningar eller byggnader som inte utgör bostad, och

2. att undersökningsdelegationen tillåts att ta med sig och använda teknisk utrustning för att samla in och registrera uppgifter.

5 § Polismyndighet skall på begäran av regeringen eller av den myndighet som avses i 2 § första stycket lämna det biträde som kan behövas för att ett beslut enligt denna lag skall kunna verkställas.

6 § Vid tillämpningen av denna lag skall särskilt beaktas intresset av att skydda uppgifter av betydelse för rikets säkerhet samt företagshemligheter.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 2 kap. 3 § skall ha följande lydelse,
dels att det i balken skall införas en ny paragraf, 22 kap. 6 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.3 §¹

För brott som begåtts utom riket dömes även i annat fall än som avses i 2 § efter svensk lag och vid svensk domstol,

1. om brottet förövats å svenskt fartyg eller luftfartyg, så ock eljest om det begåtts i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen å sådant fartyg,

2. om brottet begåtts av någon som tillhör försvarsmakten på ett område där en avdelning av försvarsmakten befann sig eller om det begåtts av någon annan på ett sådant område och avdelningen befann sig där för annat ändamål än övning,

3. om brottet begåtts vid tjänstgöring utom riket av någon som är anställd i utlandsstyrkan inom försvarsmakten,

4. om brottet förövats mot Sverige, svensk kommun eller annan menighet eller svensk allmän inrättning,

5. om brottet begåtts inom område som ej tillhör någon stat och förövats mot svensk medborgare, svensk sammanslutning eller enskild inrättning eller mot utlänning med hemvist i Sverige,

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattningsmed kemiska vapen eller osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, eller

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattningsmed kemiska vapen, *olovlig befattningsmed minor* eller osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, eller

7. om det lindrigaste straff som i svensk lag är stadgat för brottet är fängelse i fyra år eller däröver.

¹ Senaste lydelse 1994:119.

Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar eller överlåter antipersonella minor (truppminor), döms för olovlig befattningsmed minor till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott.

Första stycket gäller endast minor som avses i konventionen den 18 september 1997 om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring.

Sådan befattningsmed minor som är tillåten enligt den konvention som avses i andra stycket utgör inte brott.

Är brottet grovt skall dömas till fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen väsentligt bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Härigenom föreskrivs att bilagan till lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall¹ skall ha följande lydelse.

Föreslagen lydelse

Bilaga²

Immunitet och/eller privilegier gäller för följande	Tillämplig internationell överenskommelse
---	---

Internationella organ	Fysiska personer
-----------------------	------------------

-
53. *Medlemmar i en undersökningsdelegation* *Konventionen den 18 september 1997 om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring*

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1994:717.

² Senaste lydelse 1998:28.

Till utrikesutskottet

Bakgrund

Utrikesutskottet har berett justitiekammaren tillfälle att yttra sig över två propositioner jämte med anledning av propositionerna väckta motioner. Det handlar dels om proposition 1997/98:174 Sveriges tillträde till Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar och motion 1997/98:U66 av Eva Zetterberg m.fl. (v, mp), dels om proposition 1997/98:175 om Sveriges tillträde till konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring och motion 1997/98:U67 av Bodil Francke Ohlsson m.fl. (mp, v).

I proposition 174 föreslår regeringen att Sverige skall tillträda Fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar. Syftet med fördraget är att totalförbjuda kärnvapenprovsprängningar och andra kärnsprängningar för att förhindra kvalitativ förbättring och utveckling av kärnvapen. Regeringen lägger vidare fram de lagförslag som enligt regeringens bedömning krävs för att Sverige skall kunna tillträda fördraget. Bl.a. föreslår regeringen ändringar i brottsbalken och i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, vilka båda faller inom justitiekammarens beredningsområde.

I motion U66 förs inte fram några yrkanden som justitiekammaren bör ta ställning till.

I proposition 175 föreslår regeringen att Sverige skall tillträda konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring (Ottawakonventionen). Regeringen lägger vidare fram de lagförslag som enligt regeringens bedömning krävs för att Sverige skall kunna tillträda konventionen. Bl.a. föreslår regeringen även här ändringar i brottsbalken och i lagen om immunitet och privilegier.

I motion U67 föreslås bl.a. att riksdagen beslutar om en sådan ändring i 22 kap. 6 b § fjärde stycket brottsbalken att rekvisitet *väsentligt* utgår (yrkande 2) samt att olovlig befattning med minor straffbeläggs även på försöks-, förberedelse- och stämplingsstadiet (yrkande 3).

Ottawakonventionen kommer att träda i kraft den 1 mars 1999 medan det ännu inte går att säga när förutsättningarna för ett ikraftträdande för Fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar kan föreligga.

Inledning

I detta yttrande kommer justitieutskottet att behandla frågor som berör förslagen till ändring i brottsbalken och i lagen om immunitet och privilegier. Det ankommer däremot inte på utskottet att ta ställning till frågan om Sverige bör tillträda de båda konventionerna. Utskottets utgångspunkt är emellertid att Sverige gör detta – i annat fall är den följdlagstiftning som utskottet i det följande behandlar onödig, och den bör i sådana fall avslås.

Utskottet kommer alltså att behandla frågor om straffskalan för de föreslagna brotten, omfattningen av den svenska jurisdiktionen samt, beträffande brottet olovlig befattningsmed minor, frågorna om straffbarhet före fullbordat brott samt rekvisitet *väsentligt* vid grovt brott. Avslutningsvis tar utskottet upp några frågor om samordning av de aktuella lagförslagen dels med varandra, dels med ett förslag om ändring i lagen om immunitet och privilegier i proposition 1998/99:14 Nya överenskommelser om Nordiska investeringsbanken, Nordiska utvecklingsfonden och Nordiska miljöfinansieringsbolaget.

Förslaget till ändring i brottsbalken

Regeringen föreslår att det i brottsbalkens 22 kap. förs in två nya brott, olovlig kärnsprängning och olovlig befattningsmed minor. Straffskalan föreslås i båda fallen vara fängelse högst fyra år vid brott av normalgraden. Vid grovt brott föreslås straffskalan omfatta fängelse i högst tio år eller på livstid. Båda brotten är subsidiära till folkrättsbrottet, se 22 kap. 6 § brottsbalken.

Regeringen anser det lämpligt att straffskalan för de nya brotten är densamma som vid folkrättsbrott och olovlig befattningsmed kemiska vapen (se 22 kap. 6 a § brottsbalken). Utskottet har ingen annan uppfattning. Utskottet anmärker här att fängelse på livstid förekommer i brottsbalken när det är fråga om grova brott där många människors liv sätts i fara genom den brottsliga gärningen. Det finns ingen anledning att frångå denna ordning vid här aktuella brott.

Enligt huvudregeln i 2 kap. 2 § brottsbalken beträffande brott begångna utomlands gäller i princip att brottet tas upp vid svensk domstol och svensk lag tillämpas endast om gärningen är straffbelagd såväl i Sverige som på den ort där gärningen begicks (s.k. dubbel straffbarhet) och gärningsmannen är antingen svensk medborgare eller en utlänning som är bosatt här. Från denna regel görs undantag i 3 §. Bl.a. innebär undantagsregleringen att svensk lag tillämpas vid särskilt allvarlig brottslighet där minimistraften enligt svensk lag är fängelse i fyra år eller mer. Här saknas alltså krav på dubbel straffbarhet och på svenskt medborgarskap eller bosättning i Sverige. Vidare tillämpas svensk lag på några i sjätte punkten uppräknade brott med ett lägre straffminimum än fängelse fyra år. Dit hör bl.a. folkrättsbrott och olovlig befattningsmed kemiska vapen.

När det gäller de nu aktuella förslagen finns i Fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängning (artikel III) bestämmelser om krav på en jurisdiktion som för svenskt vidkommande omfattar brott mot fördraget dels på

område som Sverige kontrollerar, dels oavsett var brottet begåtts om gärningsmannen är svensk medborgare. I Ottawakonventionen (artikel 9) finns krav som bl.a. innebär att brott som begåtts på av Sverige kontrollerat territorium eller av personer som står under svensk kontroll skall kunna bestraffas i Sverige.

Regeringens förslag går ut på att uppräknigen i sjätte punkten kompletteras med de båda nya brotten. Innebörden i regeringens förslag är att både olovlig kärnsprängning och olovlig befattning med minor kan prövas i Sverige enligt svensk lag oavsett var brottet begåtts och oavsett vem som begått det. Regeringens förslag går alltså längre än vad som krävs för att uppfylla konventionsåtagandena.

Utskottet kan i likhet med regeringen i princip inte se att det skulle vara några problem med en sådan reglering. Tvärtom framstår det som önskvärt att samma regler i detta hänseende gäller för här aktuella brott som för folkrättsbrott och olovlig befattning med kemiska vapen. En faktor som har betydelse i det sammanhanget är, som nyss framgått, att de båda nya brotten, liksom för övrigt även olovlig befattning med kemiska vapen, är subsidiära i förhållande till folkrättsbrottet. En ordning som innebär olika jurisdiktion för de olika brotten skulle – bortsett från svårigheten att motivera en sådan åtskillnad – kunna leda till svårigheter att få en lagföring till stånd.

Denna fråga är emellertid lagtekniskt komplicerad. Detta sammanhänger med att de två ändringar som föreslås i 3 § sjätte punkten kommer att träda i kraft vid olika tidpunkter. Ottawakonventionen kommer, enligt uppgift från Utrikesdepartementet, att träda i kraft den 1 mars 1999; för svenskt vidkommande kommer därvid att gälla att den träder i kraft sex månader efter ratificeringen. Däremot är det osäkert när Fördraget om förbud mot kärnsprängningar kan komma att träda i kraft; det står dock klart att det inte blir innan Ottawakonventionen träder i kraft. Det är sannolikt att ytterligare ändringar kommer att aktualiseras framöver. En ändring i 3 § som inte trätt i kraft skulle komma att onödigtvis komplicera lagstiftningsarbetet. Detta problem bör enligt utskottets mening lösas genom att jurisdiktionsregeln angående olovlig kärnsprängning inte genomförs nu. Lagförslaget bör alltså avslås i den delen, och regeringen får återkomma med ett förslag till riksdagen när det är klarlagt när fördraget träder i kraft. – Utskottet vill i sammanhanget nämna att det från folkrättslig synpunkt inte krävs att konventionsåtagandena är uppfyllda förrän fördraget träder i kraft.

Utskottet övergår till att behandla de två frågor som väckts motionsvägen och som enbart berör Ottawakonventionen.

I 23 kap. brottsbalken regleras bl.a. frågan om i vilken utsträckning försök, förberedelse och stämpling till brott är straffbar. Där framgår att en förutsättning för straffbarhet i dessa fall är att det är särskilt angivet att en sådan gärning är straffbar. Det krävs med andra ord en uttrycklig reglering av den typ som regeringen föreslår i 22 kap. 7 § brottsbalken beträffande brottet olovlig kärnsprängning.

En sådan reglering efterfrågas i motion U67 yrkande 3 (mp, v) även beträffande olovlig befattning med minor.

Enligt regeringens uppfattning omfattar konventionsåtagandet ingen skyldighet att kriminalisera de osjälvständiga brottsformerna (prop. s. 37). De

handlingar som omfattas av artikel 1.1.c (att hjälpa eller uppmuntra m.m. någon till konventionsbrott) torde enligt regeringen avse handlingar som i huvudsak kan anses som antingen medhjälp eller anstiftan till brott. Sådana handlingar är, som regeringen anför, straffbara utan något särskilt stadgande härom (se 23 kap. 4 § brottsbalken).

Regeringen pekar särskilt på att varken folkrättsbrott eller olovlig befattning med kemiska vapen är straffbara i det tidiga skede av händelseförloppet som här avses. Regeringen framhåller vidare att en skillnad i förhållande till olovlig kärnsprängning är att det sistnämnda brottet fullbordas först genom att kärnsprängningen äger rum. – När det gäller olovlig befattning med minor ställs kraven avsevärt mycket lägre; brottet är fullbordat redan när någon utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar eller överlåter antipersonella minor. Det är således inte nödvändigt att minorerna kommit till användning även om det som framgår av lagtexten naturligtvis också är straffbart att använda dem.

Justitieutskottet tar för sin del inte ställning till om konventionsåtagandet omfattar att även de osjälvständiga brottsformerna skall kriminaliseras. Detta torde vara en fråga för utrikesutskottet.

Justitieutskottet nöjer sig med att konstatera att ett bifall till motionsyrkandet skulle innebära en betydande utvidgning av det kriminaliserade området jämfört med regeringens förslag. Härtill kommer att lagstiftningen kan komma att uppfattas som bristande i konsekvens om de osjälvständiga formerna av folkrättsbrott och olovlig befattning med kemiska vapen, som regeringen påpekar, inte är kriminaliserade medan dessa brottsformer är kriminaliserade när det gäller olovlig befattning med minor. Det kan också synas svårförståeligt att stämpling till olovlig befattning med minor är kriminaliserat men inte stämpling till olovlig kärnsprängning. Utifrån dessa synpunkter är regeringens förslag att föredra.

Utskottet vill slutligen understryka att ett bifall till det här aktuella yrkandet i motion U67 förutsätter lagreglering. Denna bör i sådana fall göras i 22 kap. 7 § brottsbalken.

Som redan framgått finns en särskild straffskala för det fall den olovliga befattningen med minor är grov. Straffskalan är fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömandet av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen *väsentligt* bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

I motion U67 yrkande 2 (mp, v) begärs att rekvisitet *väsentligt* skall tas bort.

Enligt regeringen (prop. s. 52) skall det vid bedömandet av om brottet är grovt läggas särskild vikt vid om gärningen *väsentligt* bidragit till att antipersonella minor i stor omfattning kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller att deras hälsa stått på spel.

Utskottet konstaterar att regeringen i sitt förslag givit lagtexten en sådan utformning att alla relevanta omständigheter skall beaktas vid bedömandet av om brottet är grovt men att en omständighet särskilt pekas ut, nämligen att gärningen *väsentligt* bidragit till att andra människors liv eller hälsa utsatts för fara.

Här kan hävdas att varje användning av antipersonella minor som faller under regleringen typiskt sett sätter människors liv eller hälsa i fara. Utan det

särskiljande rekvisitet *väsentligt* skulle alltså alla gärningar som bidragit här till bedömas som grova. Detta vore enligt utskottets mening att gå för långt och skulle alltför mycket begränsa möjligheten att ta hänsyn till andra relevanta omständigheter vid bedömningen. Utskottet tillstyrker alltså regeringens förslag i denna del och avstyrker motion U67 yrkande 2.

Ikraftträdandet

Regeringen föreslår att lagförslagen i propositionerna skall träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar träder i kraft först 180 dagar efter den dag då signatärstaterna deponerat sina ratifikationsinstrument, dock tidigast två år efter det att fördraget öppnats för undertecknande (artikel XIV). Ottawakonventionen träder i kraft den första dagen i den sjätte månaden efter den månad då det fjortonde ratifikationsinstrumentet deponerats. Som framgått kommer Ottawakonventionen att träda i kraft den 1 mars 1999 medan det är osäkert när fördraget om förbud mot kärnsprängningar kan komma att träda i kraft.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att ändringarna i brottsbalken, liksom övriga lagförslag i ärendena, skall träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Detta är en ordning som normalt inte bör godtas; i synnerhet inte när det gäller den centrala straffrätten och införandet av nya brott med en mycket sträng straffskala. Samtidigt bör den föreslagna regleringen inte träda i kraft förrän fördraget eller konventionen gör det. Det är numera känt när Ottawakonventionen för svenskt vidkommande träder i kraft. Enligt utskottets mening bör ikraftträdandet för de delar av det här behandlade lagförslaget som rör Ottawakonventionen därför redan nu kunna bestämmas till den 1 juli 1999. I övrigt utgår utskottet från att regeringen sätter den del av regleringen som gäller förbudet mot kärnsprängningar i kraft den dag fördraget kan göras gällande mot Sverige. Motsvarande gäller beträffande regeringens förslag till ändringar i lagen om immunitet och privilegier.

Några samordningsfrågor

Regeringens lagförslag i proposition 175 har utarbetats utan hänsyn till de förslag som lagts fram i proposition 174. Detta leder till att förslagen till ändring i brottsbalken och i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall måste samordnas. När det gäller den sistnämnda lagen måste också ändringarna i SFS 1998:937 och den ännu icke promulgerade ändringen i proposition 1997/98:149 (1997/98:JuU23, rskr. 1997/98:256) beaktas. Vidare finns ett ytterligare förslag till ändring i denna lag i proposition 1998/99:14. Sammantaget leder detta justitieutskottet till att föreslå utrikesutskottet att ge de nya punkterna i bilagan till lagen nummer 59 och 60.

Övrigt

Inom utskottets kansli har upprättats ett förslag till ändring i brottsbalken som beaktar vad utskottet anfört i det föregående. Förslaget återfinns i *bilaga 1*.

1998/99:UU4

Bilaga 3

På justitieutskottets vägnar

Gun Hellsvik

I beslutet har deltagit: Gun Hellsvik (m), Lars-Erik Lövdén (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c) och Yilmaz Kerimo (s).

Avvikande mening

Alice Åström (v), Yvonne Oscarsson (v) och Kia Andreasson (mp) anför:

I fråga om det nya brottet olovlig befattningsmed minor gör vi följande överväganden.

Vi anser att konventionen kräver att även de osjälvständiga brotten kriminaliseras, och vi noterar att regeringen på denna punkt uttrycker viss osäkerhet när den anför att kriminalisering inte krävs utan att gärningar som omfattas av konventionen *torde* kunna bestraffas som anstiftan eller medhjälp. Även om så skulle vara fallet finns det enligt vår mening emellertid anledning att utvidga det straffbara området för att säkerställa att alla straffvärda gärningar också kan bestraffas och göra det svårt eller omöjligt att kringgå bestämmelserna.

Vi föreslår att utrikesutskottet med anledning av motion U67 yrkande 3 föreslår riksdagen ett tillägg i 22 kap. 7 § brottsbalken och att lagrummet alltså nu ges en lydelse som inkluderar försök m.m. till olovlig befattningsmed minor. En kriminalisering av försök och förberedelse till olovlig kärnsprängning i enlighet med regeringsförslaget, vilket vi stöder, kräver en särskild lagteknisk konstruktion beroende på de olika ikraftträdandetidpunkterna.

Inte heller i fråga om rekvisitet *väsentligt* vid grovt brott enligt 22 kap. 6 b § delar vi majoritetens uppfattning. Redan att bidra till att många människors liv eller hälsa sätts på spel är i detta sammanhang så straffvärt att detta bör vara tillräckligt för att göra brottet grovt. Om rekvisitet kvarstår kommer dessutom enligt vår mening detta att försvåra tillämpningen av lagrummet genom att skapa ett onödigt stort tolkningsutrymme för vad som skall anses som grovt brott. Vi anser alltså att utrikesutskottet bör tillstyrka även motion U67 yrkande 2.

Vårt förslag till ändring i brottsbalken framgår av *bilaga 2*.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §¹

För brott som begåtts utom riket dömes även i annat fall än som avses i 2 § efter svensk lag och vid svensk domstol,

1. om brottet förövats å svenskt fartyg eller luftfartyg, så ock eljest om det begåtts i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen å sådant fartyg,

2. om brottet begåtts av någon som tillhör försvarsmakten på ett område där en avdelning av försvarsmakten befann sig eller om det begåtts av någon annan på ett sådant område och avdelningen befann sig där för annat ändamål än övning,

3. om brottet begåtts vid tjänstgöring utom riket av någon som är anställd i utlandsstyrkan inom försvarsmakten,

4. om brottet förövats mot Sverige, svensk kommun eller annan menighet eller svensk allmän inrättning,

5. om brottet begåtts inom område som ej tillhör någon stat och förövats mot svensk medborgare, svensk sammanslutning eller enskild inrättning eller mot utlänning med hemvist i Sverige,

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattningsmed kemiska vapen eller osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, eller

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattningsmed kemiska vapen, *olovlig befattningsmed minor* eller osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, eller

7. om det lindrigaste straff som i svensk lag är stadgat för brottet är fängelse i fyra år eller däröver.

¹ Senaste lydelse 1994:119.

22 kap.**6 b §**

Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar eller överlåter antipersonella minor (truppmenor), döms för olovlig befattning med minor till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott.

Första stycket gäller endast minor som avses i konventionen den 18 september 1997 om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring.

Sådan befattning med minor som är tillåten enligt den konvention som avses i andra stycket utgör inte brott.

Är brottet grovt skall dömas till fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen väsentligt bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

6 c §

Den som i strid med Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar deltar i eller på annat sätt medverkar till utförandet av en kärnvapenprov-sprängning eller någon annan kärnsprängning döms för olovlig kärnsprängning till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen

haft stor betydelse för kärnsprängningen eller om gärningen inneburit fara för människor eller för egendom av särskild betydelse.

1998/99:UU4
Bilaga 3
Bilaga 1 till
1998/99:JuU1y

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §²

För försök, förberedelse eller stämpling till landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Som stämpling skall även anses att träda i förbindelse med fienden för att förbereda, möjliggöra eller underlätta att brott som nu sagts förövas. För förberedelse eller stämpling under tid, då riket hotas av krig, ockupation eller andra fientligheter, skall dömas till ansvar trots att fientligheter inte utbrutit.

Den som underlåter att avslöja landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Till sådant ansvar skall han dömas även om han inte insett men bort inse att brottet höll på att ske.

För försök eller förberedelse till olovlig kärnsprängning skall dömas till ansvar enligt 23 kap.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999 såvitt avser 2 kap. 3 § och 22 kap. 6 b § och i övrigt den dag regeringen bestämmer.

² Senaste lydelse 1986:645.

Förslag till ändring i brottsbalken enligt den avvikande meningen

1998/99:UU4
Bilaga 3
Bilaga 2 till
1998/99:JuU1y

1. Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att 2 kap. 3 § och 22 kap. 7 § skall ha följande lydelse,

dels att det i balken skall införas två nya paragrafer, 22 kap. 6 b och 6 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §¹

För brott som begåtts utom riket dömes även i annat fall än som avses i 2 § efter svensk lag och vid svensk domstol,

1. om brottet förövats å svenskt fartyg eller luftfartyg, så ock eljest om det begåtts i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen å sådant fartyg,

2. om brottet begåtts av någon som tillhör försvarsmakten på ett område där en avdelning av försvarsmakten befann sig eller om det begåtts av någon annan på ett sådant område och avdelningen befann sig där för annat ändamål än övning,

3. om brottet begåtts vid tjänstgöring utom riket av någon som är anställd i utlandsstyrkan inom försvarsmakten,

4. om brottet förövats mot Sverige, svensk kommun eller annan menighet eller svensk allmän inrättning,

5. om brottet begåtts inom område som ej tillhör någon stat och förövats mot svensk medborgare, svensk sammanslutning eller enskild inrättning eller mot utlänning med hemvist i Sverige,

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattningsmed kemiska vapen eller osann eller ovarsam utsaga inför en inter-nationell domstol, eller

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattningsmed kemiska vapen, *olovlig befattningsmed minor samt försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott* eller osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, eller

¹ Senaste lydelse 1994:119.

7. om det lindrigaste straff som i svensk lag är stadgat för brottet är fängelse i fyra år eller däröver.

22 kap.

6 b §

Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar eller överlåter antipersonella minor (truppminor), döms för olovlig befattning med minor till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott.

Första stycket gäller endast minor som avses i konventionen den 18 september 1997 om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring.

Sådan befattning med minor som är tillåten enligt den konvention som avses i andra stycket utgör inte brott.

Är brottet grovt skall dömas till fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

6 c §

Den som i strid med Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar deltar i eller på annat sätt medverkar till utförandet av en kärnvapenprov-sprängning eller någon annan kärnsprängning döms för olovlig kärnsprängning till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse i högst tio år eller på livstid.

7 §²

För försök, förberedelse eller stämpling till landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Som stämpling skall även anses att träda i förbindelse med fienden för att förbereda, möjliggöra eller underlätta att brott som nu sagts förövas. För förberedelse eller stämpling under tid, då riket hotas av krig, ockupation eller andra fientligheter, skall dömas till ansvar trots att fientligheter inte utbrutit.

Den som underlåter att avslöja landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Till sådant ansvar skall han dömas även om han inte insett men bort inse att brottet höll på att ske.

För försök, förberedelse eller stämpling till olovlig befattningsmed minor skall dömas till ansvar enligt 23 kap.

Denna lag träder i kraft såvitt avser 2 kap. 3 § och 22 kap. 6 b och 7 §§ den 1 juli 1999 och i övrigt den dag regeringen bestämmer.

2. Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 22 kap. 7 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

7 §³

För försök, förberedelse eller stämpling till landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Som stämpling skall även anses att träda i förbindelse med fienden för att förbereda, möjliggöra eller underlätta att brott som nu sagts förövas. För förberedelse eller stämpling under tid, då riket hotas av krig, ockupation eller andra fientligheter, skall dömas till ansvar trots att fientligheter inte utbrutit.

Den som underlåter att avslöja landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Till sådant ansvar skall han dömas även om han inte insett men bort inse att brottet höll på att ske.

² Senaste lydelse 1986:645.

³ Lydelse enligt den avvikande meningen i 1998/99:JuU1y.

7 §³

För försök, förberedelse eller stämpling till olovlig befattning med minor skall dömas till ansvar enligt 23 kap.

*För försök eller förberedelse till
olovlig kärnsprängning skall dömas
till ansvar enligt 23 kap.*

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att 2 kap. 3 § och 22 kap. 7 § skall ha följande lydelse,

dels att det i balken skall införas två nya paragrafer, 22 kap. 6 b och 6 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §¹

För brott som begåtts utom riket dömes även i annat fall än som avses i 2 § efter svensk lag och vid svensk domstol,

1. om brottet förövats å svenskt fartyg eller luftfartyg, så ock eljest om det begåtts i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen å sådant fartyg,

2. om brottet begåtts av någon som tillhör försvarsmakten på ett område där en avdelning av försvarsmakten befann sig eller om det begåtts av någon annan på ett sådant område och avdelningen befann sig där för annat ändamål än övning,

3. om brottet begåtts vid tjänstgöring utom riket av någon som är anställd i utlandsstyrkan inom försvarsmakten,

4. om brottet förövats mot Sverige, svensk kommun eller annan menighet eller svensk allmän inrättning,

5. om brottet begåtts inom område som ej tillhör någon stat och förövats mot svensk medborgare, svensk sammanslutning eller enskild inrättning eller mot utlänning med hemvist i Sverige,

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattning med kemiska vapen eller osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, eller

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattning med kemiska vapen, *olovlig befattning med minor* eller osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, eller

7. om det lindrigaste straff som i svensk lag är stadgat för brottet är fängelse i fyra år eller däröver.

¹ Senaste lydelse 1994:119.

22 kap.**6 b §**

Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar eller överlåter antipersonella minor (truppminor), döms för olovlig befattning med minor till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott.

Första stycket gäller endast minor som avses i konventionen den 18 september 1997 om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring.

Sådan befattning med minor som är tillåten enligt den konvention som avses i andra stycket utgör inte brott.

Är brottet grovt skall dömas till fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen väsentligt bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

6 c §

Den som i strid med Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar deltar i eller på annat sätt medverkar till utförandet av en kärnvapenprov-sprängning eller någon annan kärnsprängning döms för olovlig kärnsprängning till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen haft stor betydelse för kärnsprängningen eller om gärningen inneburit fara för människor eller för egendom

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §²

För försök, förberedelse eller stämpling till landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Som stämpling skall även anses att träda i förbindelse med fienden för att förbereda, möjliggöra eller underlätta att brott som nu sagts förövas. För förberedelse eller stämpling under tid, då riket hotas av krig, ockupation eller andra fientligheter, skall dömas till ansvar trots att fientligheter inte utbrutit.

Den som underlåter att avslöja landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Till sådant ansvar skall han dömas även om han inte insett men bort inse att brottet höll på att ske.

*För försök eller förberedelse till
olovlig kärnsprängning skall dömas
till ansvar enligt 23 kap.*

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1999 såvitt avser 2 kap. 3 § och 22 kap. 6 b § och i övrigt den dag regeringen bestämmer.

² Senaste lydelse 1986:645.

1. Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken

dels att 2 kap. 3 § och 22 kap. 7 § skall ha följande lydelse,

dels att det i balken skall införas två nya paragrafer, 22 kap. 6 b och 6 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.3 §¹

För brott som begåtts utom riket dömes även i annat fall än som avses i 2 § efter svensk lag och vid svensk domstol,

1. om brottet förövats å svenskt fartyg eller luftfartyg, så ock eljest om det begåtts i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen å sådant fartyg,

2. om brottet begåtts av någon som tillhör försvarsmakten på ett område där en avdelning av försvarsmakten befann sig eller om det begåtts av någon annan på ett sådant område och avdelningen befann sig där för annat ändamål än övning,

3. om brottet begåtts vid tjänstgöring utom riket av någon som är anställd i utlandsstyrkan inom försvarsmakten,

4. om brottet förövats mot Sverige, svensk kommun eller annan menighet eller svensk allmän inrättning,

5. om brottet begåtts inom område som ej tillhör någon stat och förövats mot svensk medborgare, svensk sammanslutning eller enskild inrättning eller mot utlänning med hemvist i Sverige,

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattningsmed kemiska vapen eller osann eller ovarsam utsaga inför en inter-nationell domstol, eller

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattningsmed kemiska vapen, *olovlig befattningsmed minor samt försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott* eller osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, eller

7. om det lindrigaste straff som i svensk lag är stadgat för brottet är fängelse i fyra år eller däröver.

¹ Senaste lydelse 1994:119.

22 kap.**6 b §**

Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar eller överlåter antipersonella minor (truppminor), döms för olovlig befattning med minor till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott.

Första stycket gäller endast minor som avses i konventionen den 18 september 1997 om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring.

Sådan befattning med minor som är tillåten enligt den konvention som avses i andra stycket utgör inte brott.

Är brottet grovt skall dömas till fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

6 c §

Den som i strid med Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar deltar i eller på annat sätt medverkar till utförandet av en kärnvapenprov-sprängning eller någon annan kärnsprängning döms för olovlig kärnsprängning till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott.

Är brottet grovt, skall dömas till fängelse i högst tio år eller på livstid. Vid bedömandet om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningen haft stor betydelse för kärnsprängningen eller om gärningen inneburit fara för människor eller för egendom av särskild betydenhet.

7 §²

För försök, förberedelse eller stämpling till landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Som stämpling skall även anses att träda i förbindelse med fienden för att förbereda, möjliggöra eller underlätta att brott som nu sagts förövas. För förberedelse eller stämpling under tid, då riket hotas av krig, ockupation eller andra fientligheter, skall dömas till ansvar trots att fientligheter inte utbrutit.

Den som underlåter att avslöja landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Till sådant ansvar skall han dömas även om han inte insett men bort inse att brottet höll på att ske.

För försök, förberedelse eller stämpling till olovlig befattningsmed minor skall dömas till ansvar enligt 23 kap.

Denna lag träder i kraft såvitt avser 2 kap. 3 § och 22 kap. 6 b och 7 §§ den 1 maj 1999 och i övrigt den dag regeringen bestämmer.

2. Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 22 kap. 7 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §³

För försök, förberedelse eller stämpling till landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Som stämpling skall även anses att träda i förbindelse med fienden för att förbereda, möjliggöra eller underlätta att brott som nu sagts förövas. För förberedelse eller stämpling under tid, då riket hotas av krig, ockupation eller andra fientligheter, skall dömas till ansvar trots att fientligheter inte utbrutit.

Den som underlåter att avslöja landsförräderi eller landssvek skall dömas till ansvar enligt 23 kap. Till sådant ansvar skall han dömas även om han inte insett men bort inse att brottet höll på att ske.

För försök, förberedelse eller stämpling till olovlig befattningsmed minor skall dömas till ansvar enligt 23 kap.

För försök eller förberedelse till olovlig kärnsprängning skall dömas till ansvar enligt 23 kap.

² Senaste lydelse 1986:645.

³ Lydelse enligt reservation 4.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

1998/99:UU4
Bilaga 5

Sammanfattning.....	1
Propositionerna.....	1
Motionerna	2
Utskottet	3
Ärendets beredning	3
Propositionernas huvudsakliga innehåll.....	3
Proposition 1997/98:174 Sveriges tillträde till Förenta Nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar.....	3
Proposition 1997/98:175 Sveriges tillträde till konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring.....	4
Bakgrund	4
Processen.....	5
Konventionens innehåll	5
Godkännande av konventionen.....	6
Författningsändring	6
Lag om inspektioner och immunitet	6
Sammanfattning av motionerna	7
Utskottets överväganden.....	8
Sveriges tillträde till Förenta Nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar	9
Sveriges tillträde till konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring.....	11
Lagstiftningsåtgärder.....	12
Hemställan	17
Reservationer.....	18
1. Förslag om förbud mot subkritiska prov (mom. 1)	18
2. Stopp av all vapenexport till Indien och Pakistan (mom. 3)	19
3. Ändring i Ottawakonventionen (mom. 7)	19
4. Förslagen i övrigt till ändringar i brottsbalken (mom. 9).....	20
Särskilda yttranden	21
1. Stopp av all vapenexport till Indien och Pakistan (mom. 3)	21
2. Ändring i Ottawakonventionen (mom. 7)	21
Bilagor	
Bilaga 1 Lagförslag enligt prop. 1997/98:174	23
Bilaga 2 Lagförslag enligt prop. 1997/98:175	28
Bilaga 3 Justitieutskottets yttrande 1998/99:JuU1y	32
Bilaga 4 Utrikesutskottets förslag till ändring i brottsbalken	46
Bilaga 5 Förslag till ändring i brottsbalken enligt reservation 4	49